

A XII-a Conferință Națională multidisciplinară – cu participare internațională
"Profesorul Dorin PAVEL – fondatorul hidroenergeticii românești",
SEBEȘ, 2012

GENERAREA ROȚILOR DINȚATE ELIPTICE PLANE ȘI DINȚI ÎNCLINAȚI CU AJUTORUL FREZEI MELC Partea a II-a

Lucian MÎNTOIU, Laurențiu MUREȘAN,
Călin CUREA, Mihai SUDRIJAN

GENERATION OF PLANAR AND HELICAL ELLIPTICAL GEARS BY HOB (II)

The paper presents the basic elements of generation planar and helical elliptical gears by hob in vision of Profesor Litvin.

Cuvinte cheie: centroidă eliptică, freză melc
Keywords: elliptical centroid, cutter worm

4. Generarea suprafeței Σ_1 a roților dințate eliptice de către scula pieptene

În continuare se prezintă generarea suprafeței Σ_1 a roților dințate eliptice de către scula pieptene. Obținerea lui Σ_1 este bazată pe următorii pași:

(i) Determinarea transformării de coordonate, dintre sistemele de coordonate S_c și S_1 , care permite familiei suprafețelor de generare ale sculei pieptene să fie reprezentate în sistemul de coordonate S_1 sub formă triparametrică, astfel,

$$\vec{r}_1(u_c, l_c, \theta) = M_{1c}(\theta) \vec{r}_c(u_c, l_c) \quad (16)$$

unde M_{1c} reprezintă transformarea de coordonate în procedură aplicată, de la S_c , la S_1 .

(ii) Deducerea ecuației angrenării

$$f_{1c}(u_c, l_c, \theta) = 0 \quad (17)$$

corelează parametrii (u_c, l_c, θ) . Considerarea simultană a ecuațiilor (16) și (17) determină suprafața Σ_1 , a roții dințate eliptice generate de către scula pieptene cu dinți înclinați.

Transformarea de coordonate din sistemul de coordonate S_c în S_1 , se face astfel:

Deducerea ecuației (16) este realizată în modul următor:

$$\begin{aligned} \bar{r}_1(u_c, l_c, \theta) &= M_{1c}(\theta) \bar{r}_c(u_c, l_c) = M_{1n}(\theta) M_{nf}(\theta) M_{fc}(\theta) \bar{r}_c(u_c, l_c) = \\ &= \begin{bmatrix} \cos \psi_1 & \sin \psi_1 & 0 & 0 \\ -\sin \psi_1 & \cos \psi_1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & -y_f^{(O_1)} \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & x_f^{(O_2)} \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \bar{r}_c(u_c, l_c) = \\ &= \begin{bmatrix} \cos \psi_1 & \sin \psi_1 & 0 & x_f^{(O_c)} \cos \psi_1 - y_f^{(O_1)} \sin \psi_1 \\ -\sin \psi_1 & \cos \psi_1 & 0 & -x_f^{(O_c)} \sin \psi_1 - y_f^{(O_1)} \cos \psi_1 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \bar{r}_c(u_c, l_c) \quad (18) \end{aligned}$$

În continuare, se va deduce matricea ecuației angrenării $f_{1c}(u_c, l_c, \theta) = 0$.

Se consideră că, scula pieptene este furnizată de către suprafața generatoare Σ_c , reprezentată, în spațiul 3D, de către funcția vectorială $\bar{r}_c(u_c, l_c)$.

Utilizând transformarea de coordonate, din sistemul de coordonate, S_c , în S_1 , se obține în S_1 , familia suprafețelor de generare $\bar{r}_1(u_c, l_c, \theta)$.

Suprafața generată a roții dințate necirculare este determinată ca înfășurătoare la familia suprafețelor $\bar{r}_1(u_c, l_c, \theta)$. În geometria diferențială, înfășurătoarea la familia suprafețelor $\bar{r}_1(u_c, l_c, \theta)$ poate fi

determinată prin considerarea simultană a funcției vectoriale $\vec{r}_1(u_c, l_c, \theta)$ și a ecuației angrenării:

$$f(u_c, l_c, \theta) = \left(\frac{\partial \vec{r}_1}{\partial u_c} \times \frac{\partial \vec{r}_1}{\partial l_c} \right) \cdot \frac{\partial \vec{r}_1}{\partial \theta} = 0. \quad (19)$$

O abordare matriceală pentru obținerea ecuației angrenării, care permite să se simplifice și să se determine calculul suprafeței generate de către scula pieptene a fost dezvoltată și este realizată, după cum urmează.

Familia suprafețelor generatoare ale sculei pieptene este reprezentată în sistemul de coordonate S_1 , sub formă triparametrică, de către ecuația (18). Considerând coordonatele carteziene în locul coordonatelor omogene, suprafața dintelui roții dințate poate fi obținută astfel:

$$\begin{aligned} \rho_1(u_c, l_c, \theta) &= \begin{bmatrix} \cos \psi_1 & \sin \psi_1 & 0 \\ -\sin \psi_1 & \cos \psi_1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \rho_c(u_c, l_c) + \\ &+ \begin{bmatrix} \cos \psi_1 & \sin \psi_1 & 0 \\ -\sin \psi_1 & \cos \psi_1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_f^{(O_c)} \\ -y_f^{(O_1)} \\ 0 \end{bmatrix} = \\ &= L_{1c} \bar{\rho}_c + L_{1c} \bar{R} \end{aligned} \quad (20)$$

Aici

$$\bar{R} = \overline{O_n O_c} = \begin{bmatrix} x_f^{(O_c)} - y_f^{(O_1)} & 0 \end{bmatrix}^T \quad (21)$$

Abordarea propusă permite să se obțină: (i) viteza relativă a sculei pieptene, c , în raport cu roata dințată 1,

$$\vec{v}_1^{(c1)} = \frac{d\bar{\rho}_1}{dt} = \dot{L}_{1c} \bar{\rho}_c + \dot{L}_{1c} \bar{R} + L_{1c} \dot{\bar{R}} \quad (22)$$

(ii) și viteza relativă a roții dințate 1, în raport cu scula pieptene, c ,

$$\vec{v}_c^{(1c)} = -L_{c1} \vec{v}_1^{(c1)} = -L_{c1} \left(\dot{L}_{1c} \bar{\rho}_c + \dot{L}_{1c} \bar{R} + L_{1c} \dot{\bar{R}} \right) \quad (23)$$

Expresia finală a ecuației angrenării este:

$$f^{(c1)}(u_c, l_c, \theta) = (\dot{L}_{1c} \bar{n}_c^{(c)}) \cdot (\dot{L}_{1c} \bar{\rho}_c + \dot{L}_{1c} \bar{R} + L_{1c} \dot{\bar{R}}) = 0 \quad (24)$$

sau

$$f_c^{(1c)}(u_c, l_c, \theta) = \bar{n}_c^{(c)} \cdot [-L_{c1} (\dot{L}_{1c} \bar{\rho}_c + \dot{L}_{1c} \bar{R} + L_{1c} \dot{\bar{R}})] = 0 \quad (25)$$

unde

$$\dot{L}_{1c} = \begin{bmatrix} -\sin \psi_1 & \cos \psi_1 & 0 \\ -\cos \psi_1 & -\sin \psi_1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{bmatrix} \dot{\psi}_1 \quad (26)$$

$$\dot{\bar{R}} = \dot{\bar{O}}_n \dot{\bar{O}}_c = [\dot{x}_f^{(O_c)} \quad -\dot{y}_f^{(O_1)} \quad 0]^T \quad (27)$$

Derivatele $\dot{x}_f^{(O_c)}$, $\dot{y}_f^{(O_1)}$ și $\dot{\psi}_1$ sunt:

$$\dot{x}_f^{(O_c)} = \frac{dx_f^{(O_c)}}{d\theta} \cdot \frac{d\theta}{dt} \quad (28)$$

$$\dot{y}_f^{(O_1)} = \frac{dy_f^{(O_1)}}{d\theta} \cdot \frac{d\theta}{dt} \quad (29)$$

$$\dot{\psi}_1 = \frac{d\psi_1}{d\theta} \cdot \frac{d\theta}{dt} \quad (30)$$

unde, $\frac{dx_f^{(O_c)}}{d\theta}$, $\frac{dy_f^{(O_1)}}{d\theta}$ și $\frac{d\psi_1}{d\theta}$ sunt date de ecuațiile (11), (12) și, respectiv, (13).

Suprafața dintelui roții dințate eliptice cu dinți înclinați este determinată de către considerarea simultană a ecuației (20), cu ecuația (24) sau (25).

5. Generarea de către freza melc a roților dințate eliptice cu dinți înclinați

Pentru generarea de către freza melc a roților dințate eliptice cu dinți înclinați, se vor deduce spirele elicoidale ale suprafeței generatoare reprezentate în sistemul de coordonate S_w . Aplicarea unui melc de rectificare sau a unei freze melc pentru generarea roților dințate eliptice este utilă pentru îmbunătățirea productivității și a siguranței în funcționare a roților dințate generate.

O suprafață a spirei elicoidale Σ_w , care este în angrenare imaginară cu suprafața dintelui sculei pieptene Σ_c , este momentan determinată. Condiția de angrenare dintre ambele suprafețe Σ_w și Σ_c , permite să se determine suprafața spirelor elicoidale ale melcului.

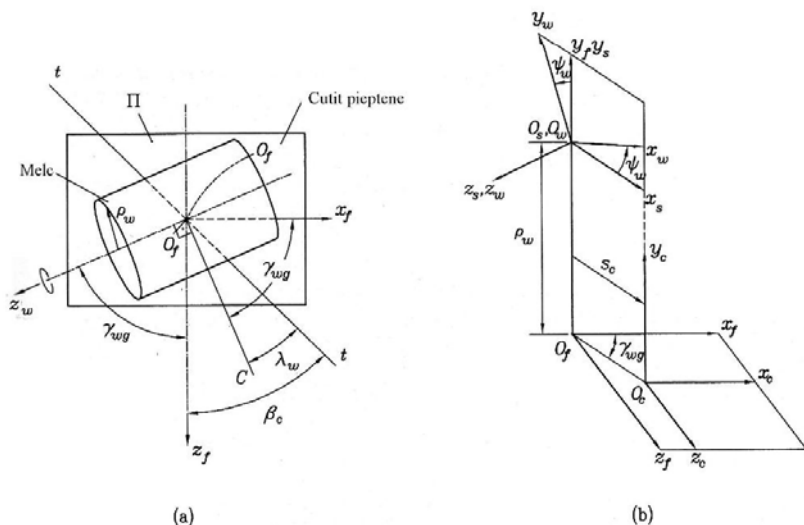

Fig. 5 Pentru determinarea melcului: (a) reglarea melcului în raport cu scula pieptene; (b) aplicarea sistemelor de coordonate

Procedura este următoarea:

(1) Axa melcului și a roții dințate, formează unghiul de încrucișare γ_{wg} .

Figura 5, (a) arată reglarea axoidei melcului pe axa din planul Π , al sculei pieptene. Unghiul γ_{wg} este dat prin expresia,

$$\gamma_{wg} = \frac{\pi}{2} - \beta_c + \lambda_w \quad (31)$$

unde, β_c este unghiul elicei sculei pieptene cu dinți înclinați, iar λ_w – este unghiul spirei melcului.

(2) Linia $t-t$, în punctul de divizare O_f , și elicea roții dințate (vezi figura 5, (a)), sunt în tangență.

(3) Sistemele de coordonate mobile S_c și S_w , sunt rigid conectate la suprafețele Σ_c și, respectiv, Σ_w . Sistemele de coordonate fixe S_f și S_s , sunt considerate pentru determinarea mișcării sculei pieptene și, respectiv, suprafața dintelui melcului (vezi figura 5, (b)).

(4) Suprafața Σ_c este considerată ca dată și execută următoarele mișcări:

(i) Translație s_c a sistemului de coordonate S_c , de-a lungul liniei drepte $O_f - C$ (vezi figura 5, (b)). Linia dreaptă $O_f - C$ formează unghiul γ_{wg} în raport cu axa x_f (vezi figura 5, (a)).

(ii) Rotația sistemului de coordonate S_w în jurul axei z_s cu unghiul ψ_w , determinat prin:

$$\psi_w = \frac{s_c}{\rho_w}, \quad (32)$$

unde ρ_w este raza de divizare a melcului de rectificare.

(5) Suprafața spirelor elicoidale ale melcului, Σ_w , este obținută prin considerarea simultană a ecuației vectoriale

$$\vec{r}_w(u_c, l_c, \psi_w) = M_{wc}(\psi_w) \vec{r}_c(u_c, l_c) \quad (33)$$

și ecuația angrenării

$$\left(\frac{\partial \vec{r}_c}{\partial u_c} \times \frac{\partial \vec{r}_c}{\partial l_c} \right) \cdot \frac{\partial \vec{r}_c}{\partial \psi_w} = 0 \quad (34)$$

Aici, ψ_w este parametrul generalizat al angrenării, iar M_{wc} este matricea 4×4 , care reprezintă transformarea de coordonate a coordonatelor omogene din sistemul S_c în sistemul S_w .

Cu toate acestea, se va aplica, pentru obținerea ecuației (34), abordarea matriceală prezentată pentru cazul generării sculei pieptene.

Suprafața elicoidală a spirei melcului, Σ_w , poate fi considerată pentru scopul de simplificare ca o suprafață cu doi parametri independenți (h_w, ε_w) .

6. Generarea suprafeței Σ_1 a roții dințate eliptice de către un melc

Se prezintă generarea suprafeței Σ_1 a roții dințate eliptice de către un melc. Obținerea suprafeței Σ_1 de către o suprafață Σ_w este bazată pe următoarea procedură (vezi figura 6):

(i) Două sisteme de coordonate S_w și S_1 , sunt conectate rigid la suprafața spirei elicoidale a melcului și la suprafața dintelui roții dințate, care va fi determinată.

Un sistem de referință fix S_f este considerat pentru definirea mișcărilor sistemelor S_w și S_1 .

(ii) Suprafața elicoidală a melcului, Σ_w , este dată de către funcția vectorială $\bar{R}_w(h_w, \varepsilon_w)$.

(iii) Două seturi de mișcări sunt furnizate melcului:

(a) Rotația melcului în jurul axei z_w , cu unghiul ϕ_w .

(b) Translația, s_w , de-a lungul axei z_f , care este paralelă cu axa roții dințate.

Sistemul de coordonate S_s este un sistem de coordonate mobil care este translatat cu sistemul S_w .

(iv) Rotația și translația melcului este acompaniată de către rotația și translația roții dințate eliptice în modul următor:

(a) Rotația ψ_1 , în jurul axei z_1 a roții dințate.

(b) Translația definită de poziția $y_f^{(O_1)}$ de-a lungul axei y_f .

Mărimile, ψ_1 și $y_f^{(O_1)}$, pot fi determinate ca funcții ale unghiului polar θ (vezi ecuațiile (5) și (6)). Mărimile, ψ_1 și $y_f^{(O_1)}$, sunt corelate cu mișcărilor ϕ_w și s_w , de către funcțiile:

$$y_f^{(O_1)}(\theta) = -r(\theta)\sin\mu \quad (35)$$

$$\psi_1 = \theta + \mu - \mu_0, \quad \mu_0 = \frac{\pi}{2} \quad (36)$$

și o nouă funcție va fi determinată, astfel:

$$g(\phi_w, s_w, \theta) = 0 \quad (37)$$

BIBLIOGRAFIE

[1] Litvin, F.L., Fuentes-Aznar, A., Gonzales-Perez, I., *Kenichi Hayasca: Noncircular Gears. Design and Generation*. 2010 Cambridge University Press.

Drd.Ing. Lucian MÎNTOIU
Director de Producție la S.C. Nova-Grup srl Cugir
membru AGIR

Ing. Laurențiu MUREȘAN
Administrator Special la S.C. Fabrica de Arme Cugir S.A.
membru AGIR

Col. Dr.Ing. Călin CUREA
Șef Recepție S.C. Militară la Fabrica de Arme Cugir S.A.
membru AGIR

Dr.Ing. Mhai SUDRIJAN
Inginer de angrenaje la S.C. Sculăria srl Cugir
Președinte Sucursala Alba a AGIR